

माध्यमिक शिक्षा परीक्षा
अनिवार्य नेपाली

समय : २:१५

पूर्णाङ्क : ७५

परीक्षार्थीले दिइएको निर्देशनका आधारमा आफ्नै मौलिक शैलीमा सिर्जनात्मक उत्तर दिनुपर्ने छ ।

- १ तल समूह 'क' मा दिइएका शब्दका अर्थ समूह 'ख' बाट पहिचान गरी जोडा मिलाउनुहोस् : २
समूह क	समूह ख
फगत	भगवान्
पोको	विचारक
दृष्टान्त	सिलसिला
जनार्दन	सानो कुम्लो
	केवल
	उदाहरण
- २ कोष्ठकबाट मिल्ने शब्द छानी खाली ठाउँ भर्नुहोस् : २
- (क) 'प्रलय' को विपरीतार्थक शब्द हो (विध्वंस, सृष्टि, विनाश)
 (ख) 'तन' को पर्यायवाची शब्द..... होइन (शरीर, काय, मन)
 (ग) अनेकार्थी शब्द हो (जात्रा, यात्रा, मात्रा)
 (घ) श्रुतिसमभिन्नार्थी शब्द हुन् । (भिसा-सिसा, दिशा-दिसा, आवास-निवास)
- ३ अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् : २
- टुप्लुक्क, हात्तीको मुखमा जिरा ।
- ४ (क) तलका शब्द समूहबाट शुद्ध शब्द छानी लेख्नुहोस् : १
- अ) i) संचित (ii) सन्चिता (iii) सङ्चितता (iv) सञ्चिता
 आ) i) प्रशंसा (ii) प्रसंशा (iii) प्रसंसा (iv) प्रशंशा
- ख) तल दिइएका वाक्यलाई शुद्ध पारी लेख्नुहोस् : २
- हीजोआज बजारमा पहिलेकोभन्दा सामानको मुल्य धेरै बढेको छ !
- ५ रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग पहिचान गर्नुहोस् : ३
- हामी नेपाली आफ्नो भविष्य अरुमाथि खोज्छौं । कामभन्दा कुरा बढी गछौं त्यसैले कहिल्यै अगाडि बढ्दैनौं ।
- ६ (क) तलको अनुच्छेदबाट दुई ओटा उपसर्ग लागेर बनेका र दुई ओटा प्रत्यय लागेर बनेका शब्द पहिचान गरी लेख्नुहोस् : २
- नेपाली युवाहरू आफ्नो पढाइ सकेर प्रगति खोज्न वर्षेनी विदेश जान्छन् । स्वदेशप्रति राष्ट्रिय सद्भाव राख्नु नागरिकको कर्तव्य हो ।
- ख) तलको अनुच्छेदबाट एकओटा समास र एकओटा विग्रह भएका शब्द पहिचान गरी समासलाई विग्रह र विग्रहलाई समास गरी लेख्नुहोस् : १
- कविजी भावमा मग्न थिए । गहुँगोरो वर्णका तिनी अधिल्तिर उभिएपछि श्रमजीवी दाजु र भाइका कविता सुनाउँथे ।

७ कोष्ठकमा दिइएका धातु र सङ्केतका सहायताले खाली ठाउँ भर्नुहोस् :

४

- क) हलिमा खातुन कम्प्युटर(पढ् : सामान्य वर्तमान)
 ख) दोर्जे लामा चौरी(पाल. : अभ्यस्त भूत)
 ग) तिमीहरू आज नै घर(जा : आज्ञार्थ)
 घ) रेखा र माधव दुवै घर(आउ : सम्भावनार्थ)

८ कोष्ठकमा दिइएका सङ्केतका आधारमा वाक्य परिवर्तन गर्नुहोस् :

२

- क) म त घरमै पढ्छु । (कर्मवाच्य)
 ख) गाउँमा मोटर गुड्छ । म सहर जान्छु । (संयुक्त वाक्य)
 ग) साथीहरू खाजा खान्छन् । (प्रेरणार्थक)
 घ) भरिलाल दनुवार मिहिनेत गर्छ । (अकरण)

९ सामान्य भविष्यत् कालका क्रियापदको प्रयोग गरी तीन वाक्यमा तपाईंले गर्ने कुनै कार्यको वर्णन गर्नुहोस् : ३

१० दिइएको गद्यांश राम्ररी पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् :

५

विश्वव्यापीकरणको अहिलेको युगमा नेपाल जस्ता विकासोन्मुख देशले विकसित देशका उत्पादनसँग प्रतिस्पर्धा गर्न गारो हुन्छ । त्यसैले संसारभर बिक्रन सक्ने आफ्ना मौलिक उत्पादनहरूको प्रवर्धन गर्न आवश्यक छ । त्यस्ता मौलिक वस्तुको प्रवर्धन गर्न सक्दा मात्र मुलुकको आर्थिक उन्नति सम्भव हुन्छ । थाङ्का बुद्ध सम्बन्धी कलाको उत्कृष्ट रूप हो । यो हिमाली क्षेत्रको मौलिक कला हो । बुद्ध र हिमाल दुवै नेपालका पहिचान हुन् । यसरी नै नेपाल पर्यटकहरूको सुन्दर गन्तव्य पनि हो । विश्वको सर्वोच्च शिखर सगरमाथा लगायतका सुन्दर हिमालहरू सुन्दर ताल, भरना, नदीनाला, पहाड, तराईसमेतको सुन्दर प्रकृति पर्यटकहरूका लागि प्रमुख आकर्षण हो । साथसाथै भाषिक सांस्कृतिक विविधता र मौलिक कलाकृति भएको देश हुनाले पनि नेपाल पर्यटकहरूको रोजाइमा पर्ने देश हो ।

प्रश्नहरू :

- क) अनुच्छेदमा रेखाङ्कित कारक र विभक्तिको नाम लेख्नुहोस् ।
 ख) माथिको अनुच्छेदमा प्रयोग भएको 'थाङ्का बुद्धसम्बन्धी कलाको उत्कृष्ट रूप ।' हो भन्ने वाक्यलाई संयुक्त वाक्यमा बदल्नुहोस् ।
 ग) माथिको अनुच्छेदका 'आवश्यक' र 'सम्भव' शब्दका विपरीतार्थी अर्थ लेखी तिनलाई वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् ।
 घ) विकसित देशका उत्पादनसँग प्रतिस्पर्धा गर्न नेपालले के गर्नुपर्ला ?
 ङ) नेपाल कसरी पर्यटकको रोजाइमा पर्ने देश बनेको छ ?

११ दिइएको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् :

५

सडक यातायात भूपरिवेष्ठित देश नेपालका लागि विकल्पहीन विकल्प हो । सडक यातायात बाहेक यहाँ सरल रूपमा अन्य जल यातायातको सम्भावना छैन । अधिकांश पहाडी संरचनामा बनेको यो मुलुकमा हवाई यातायात सबै ठाउँमा सुलभ छैन । त्यसैले गाउँमा सडक खन्नु र सवारी साधन गुडाउनुलाई गाउँवासीहरू गर्व मान्दछन् । सवारीमा यात्रा गर्ने सपानालाई साकार पार्न सरकार, समुदाय र नागरिक सबै मिलेर सडक खन्नु तर सवारी गुडाउनका लागि सडक उपयुक्त बन्थे कि बनेन भनेर त्यसको परीक्षण नै नगरी देशका अधिकांश ग्रामीण तथा पहाडी क्षेत्रमा स्थानीय स्रोत र साधनबाट सडक खनी वा विस्तार गरी सवारी कुदाउने गरेका छन्, जुन दुर्घटना भई मानवीय क्षति बढ्दो रूपमा देखिएको छ । सडक दुर्घटनाको मुख्य दोषी चालक मात्र नभई सडकको अवस्था, ग्रामीण तथा पहाडी साँघुरा बाटो, सवारी दौडाउने अस्वस्थ प्रतिस्पर्धा, सवारीको यान्त्रिक गडबडी, चालक अनुमतिपत्र दिने निकाय, बढी यात्रु राखेर सवारी

चलाउनु, सरकारी अनुगमनमा निष्क्रियता आदि अनेकौं कारणहरू छन् । दुर्घटना हुन दिनुभन्दा नदिनु बुद्धिमत्ता हुन्छ त्यसैले यस किसिमका गल्ती दोहरिन नदिन नागरिक समाज, व्यवसायी, चालक, सरकार, ट्राफिक निकाय र व्यक्ति आफैँ सचेत हुनुपर्दछ । यसका लागि कानूनलाई भरपर्दो बनाई सडक नियम पालना, सवारी चलाउँदा मादक पदार्थ सेवनमा रोक तथा सर्वपक्षिय पहल र समन्वय गर्ने गराउन सके यातायात दुर्घटनालाई न्यूनीकरण गर्न सकिने देखिन्छ ।

प्रश्नहरू :

- क) नेपालमा जल यातायातको सम्भावना किन छैन ?
- ख) सडकको निर्माणका लागि ककसको भूमिका हुन्छ ?
- ग) गाउँवासीहरू कुन कुरालाई गर्व मान्छन् ?
- घ) सडक दुर्घटनाका दोषीहरू को हुन् ?
- ङ) दुर्घटनालाई न्यूनीकरण कसरी गर्न सकिन्छ ?

१२ तलका गद्यांशबाट चारओटा बुँदा टिपी सारांश लेख्नुहोस् :

५

मानिसलाई चाहिने वस्तु, ज्ञान विज्ञान, प्रविधि, पूँजी, श्रम आदि सबै ठाउँमा समान रूपमा पाइँदैनन् । आजको मानिसका असीमित इच्छा र आवश्यकताहरूको परिपूर्ति एउटै ठाउँ र एउटै देशबाट सम्भव छैन । काम हुने ठाउँमा काम गर्ने मानिस हुँदैनन् । कहीं मानिसहरू हुन्छन्, काम हुँदैन र बेरोजगार बस्नुपर्ने हुन्छ । विश्वव्यापीकरणसँगै यी समस्या समाधान हुँदैछन् । आज लाखौं नेपालीहरू संसारका विभिन्न मुलुकमा काम गरिरहेका छन् । सामान्य कामदार मात्र होइन, उच्च बौद्धिक तथा प्राविधिकका साथसाथै ठुलठुला उद्योगपति, व्यापारी र लगानी कर्ताका रूपमा समेत नेपालीहरू संसारभर स्थापित हुँदै छन् । आज नेपालको कुल आम्दानीको एक चौथाइभन्दा बढी हिस्सा वैदेशिक रोजगारीबाट आउने रेमिट्यान्सले धानेको छ । यो सबै विश्वव्यापीकरणबाट सम्भव भएको हो ।

१३ तलका कुनै एक प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् :

४

क) दिइएका बुँदाका आधारमा छोटो जीवनी तयार पारी शीर्षक राख्नुहोस् ।

नाम : रुद्रराज पाण्डे

जन्ममिति : वि.सं. १९५७ साल फागुण २६ गते

जन्मस्थान : प्युखाटोल, काठमाडौं

पिता/माता : पद्मराज पाण्डे/टीकालक्ष्मी

शिक्षा : एम.ए. (इतिहास)

कृतिहरू : उपन्यास : रूपमती, चम्पाकाजी, प्रायश्चित्त, प्रेम, हेरफेर

कथासङ्ग्रह - नवरत्न

एकाङ्की नाटक - हाम्रो गौरव, हाम्रो नेपाल

इतिहास - भारतको सङ्क्षिप्त इतिहास भाग एक र दुई

लगायत दर्जनौं पुस्तकहरू लेखेका ।

व्यक्तित्व र विशेषता : पहिलो मौलिक सामाजिक उपन्यासको लेखन, नेपाली भाषानुवादको गठन गरेका, साहित्य मार्फत राष्ट्रिय गौरव, नैतिक शिक्षामा जोड दिएका, दरवार हाइस्कूलका पहिलो नेपाली प्रधानाध्यापक, जीवनोपयोगी तथा व्यवहारवादी शिक्षाका अभियन्ता, त्रिचन्द्र क्याम्पसका प्रिन्सिपल, शिक्षा

मन्त्रालयका सचिव, निर्वाचन आयुक्त बनेका, त्रि.वि.का उपकुलपति,
एउटा असाधारण व्यक्तित्व ।

मृत्यु : वि.सं. २०४३ साल चैत्र २३ गते ।

ख) हलेसी पुस्तक पसल, खोटाङ, दिक्तेल बजारले कक्षा ९ र १० का सन्दर्भ पुस्तकहरू उपलब्ध गराइदिन
अनुरोध गर्दै रत्न पुस्तक प्रकाशन प्रा.लि. बागबजार, काठमाडौंलाई लेख्ने चिठी तयार पार्नुहोस् ।

१४ कुनै एक उद्धरणको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्नुहोस् :

४

क) जमिन तिन हातैको सुत्नलाई प्रशस्त छ

घामपानी सके ओत्त भुपडी मग्नमस्त छ ।

ख) संस्कृतिको चरित्र परम्परागत हुन्छ तर अपरिवर्तनशील भने हुँदैन ।

१५ तलका कुनै दुई प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् :

२X४= ८

क) तलको कथांश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस् ।

अलिपर वानर फौजका साथमा सबै जना मस्त निद्रामा थिए । बिचमा लक्ष्मणसँगैको ओछ्यानमा सुतेका रामचन्द्र पनि आनन्दले निदाइरहेका थिए । बायाँपट्टिको ओछ्यानमा सुतेका सुग्रीव र हनुमान पालैपालो ध्वार ध्वार घुरिरहेका थिए । दायाँपट्टिका ओछ्यानमा एकलै सुतेका विभीषण छिनमा दायाँ र छिनमा बायाँ फकिन्ये । बेलाबेला टाढा कतै कुकुर भुकेको आवाज सुनिन्थ्यो । लक्ष्मण भने निदाएका थिएनन् । आज मात्र हो र ! वनवासमा आएदेखि नै उनी राम्ररी सुतेका थिएनन् ।

प्रश्नहरू :

अ) माथिको कथांशमा युद्धपछिको कस्तो वातावरणको वर्णन गरिएको छ ?

आ) विभीषण र लक्ष्मण राम्ररी निदाउन नसक्नुका कारणहरू के हुन् ?

ख) तलको जीवनीको अंश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् :

नेपालको एउटा दुर्गम ठाउँमा जन्मिएका रुइत अहिले विश्वभर चर्चाको शिखरमा छन् । उनी नेपालका एक चर्चित आँखाका डाक्टर हुन् । उनको जीवनीमा आधारित भएर धेरै वृत्तचित्र बनेका छन् । नेपालमा बसेर केही पनि गर्न सकिँदैन भन्ने सङ्कीर्ण सोचाइ बोकेर विदेश पलायन हुनेहरूका निमित्त रुइत आदर्श दृष्टान्त बनेका छन् । सादा जीवन र उच्च विचारमा विश्वास राख्ने रुइत निःस्वार्थ रूपले मानव सेवामा समर्पित छन् । धैर्य, साहस, दृढ इच्छा शक्ति र सङ्घर्षले नै मानिस जीवनमा सफल हुन सक्छ भन्ने प्रेरणा उनको जीवनीबाट पाउन सकिन्छ ।

प्रश्नहरू :

अ) डाक्टर सन्दुक रुइतबाट लिन सकिने प्रेरणा के के छन् ?

आ) विदेश पलायन हुन खोज्नेहरूका निमित्त सन्दुक कसरी आदर्श बने ?

ग) तलको कवितांश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

मलाई भुर सडक

खत्तम र रद्दी सडक भन्नेहरू

आफूलाई कुखुराको गुलाफी फूल सम्भेर

सुरक्षित घुमफिर गर्नेहरू

जसलाई सोध्नु पर्ने हो उहीसँग सोध

सडक किन यस्तो भयो ?
मलाई मात्र सरापेर भएन
म लाञ्छित, थकित र शब्दहीन सडक बोल्दैछु ।

प्रश्नहरू :

- अ) सडक किन भ्रुर भएको होला ?
आ) माथिको कवितांशको मूल भाव के हो ?

१६ यदि तपाईं कुमार पाठक हुनु भएको भए आफ्नो अपाङ्ग जीवन लिएर कसरी बाँच्नु हुन्थ्यो ? म पनि सक्छु पाठको आधारमा तर्क दिई लेख्नुहोस् : ४

१७ कुनै एक प्रश्नको लामो उत्तर दिनुहोस् : ८

क) जय भुँडी निबन्धको तलको अंश पढी सोधिएको प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् :

भुँडीपूजाका लागि मान्छेले के सोच्यो के सोचेन, के ग्यो के गरेन, बयान गरी साध्य छैन । सुरुमा काँचो तरुल र भ्याकुरले भुँडीपूजा गर्ने मान्छेले आज पृथ्वीको कुनै छेउलाई बाँभो रहन नदिई हलो चलाई नैबेद्य फलायो तर एकले अर्काको अस्तित्व आवश्यक नठान्दा भुँडी भकुरा भकुर गर्न थाले । बलियो भुँडी ध्याम्पे भए, ध्याम्पा ध्याम्पा जुघे, कोही हाँडी घोप्टे हुन पुगे त धेरै जसो ठन्डाराम भै भकुन्डिए । आखिर अरबौं ठन्डाराम भुँडीहरूले रुन्चे स्वरमा चिच्याउनु पयो । भुँडी पूजा हुन्छ भने सबैको हुनुपर्छ । फलस्वरूप मार्क्सले भुँडी पूजाको समान पद्धति सोचे, भुँडीवालहरूले उनलाई उडाए, तर आखिर कतिपय देशका ठन्डाराम भुँडीहरूको ध्यान त्यता नगई छोडेन ।

अ) भुँडी पूजाको समान पद्धतिको लागि 'जय भुँडी' निबन्धले के बताएको छ ? माथिको निबन्धांश समेतको आधारमा स्पष्ट पार्नुहोस् ?

ख) प्रत्यागमन कथाको तलको अंश पढी सोधिएको प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् :

एक दिन दुलहीका कुरालाई लिएर दाजुभाइको सामान्य हिसाबसँग ठाकठुक पनि भयो । रामुले भने, 'दाजु म छुट्टिएर बेग्लै बस्छु ।' रामुको कुरा सुनेर निर्मलले गहभरि आँसु पारेर भने, 'पर्खी बा ! एक पटक भाउजूलाई लिएर तिन धाम गरेर आऊँ अनि छुट्टिएलास । जिन्दगीभर दुःख गर्दागर्दै बुढो भैहालौं । भाउजू पनि रोगी छ । हामी दुवै जना उतै मर्यौं भने तैले छुट्टिने कामै परेन । वसुधाको बिहे गर्ने बेला भैसक्यो, उसलाई एउटा बाहुनको छोरो खोजेर जिम्मा लाइदिनु । हरि बालखै छ, उसलाई जे गर्नुपर्छ आफैँ जान्नु, म आफ्ना रापले आफैँ पिल्सिराखेको मानिसलाई किन घोच्छस् ?' शोभा चाहिँ अर्कापट्टि फर्केर देवर र पतिको कुरा सुन्दै आँसुका थोपा खसाल्दै थिइन् ।

अ) प्रत्यागमन कथाले नेपाली समाजका वास्तविक पारिवारिक समस्यालाई कसरी चित्रण गरेको छ ? माथिको कथांश समेतको आधारमा उल्लेख गर्नुहोस् ।

१८ तलको कुनै एक शीर्षकमा १५० शब्दमा नघटाई निबन्ध लेख्नुहोस् : ८

- (क) राष्ट्रनिर्माणमा मेरो भूमिका
(ख) नेपालमा कृषि शिक्षाको उपयोगिता
(ग) विद्युतीकरण र विकास

समाप्त

उत्तरकुञ्जिका
पूर्णाङ्क- ७५

विषय : अनिवार्य नेपाली

समय :- २ घन्टा १५मिनेट

१ शब्दार्थ

दिइएका शब्द र अर्थबिच सही जोडा मिलाएमा प्रतिशब्द ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्नुहोस् ।

समूह : क	समूह : ख
फगत	केबल
पोको	सानो कुम्लो
दृष्टान्त	उदाहरण
जनार्दन	भगवान्

२ शब्दज्ञान :

कोष्ठकमा दिइएका शब्दहरू मध्ये मिल्ने शब्द छानेर खाली ठाउँ भरी पुरा गरिएको वाक्यलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्नुहोस् :

(क) सृष्टि (ख) मन (ग) जात्रा (घ) दिशा-दिसा

३ वाक्यमा प्रयोग :

अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग गरेको भए र वाक्यको बनोट पनि शुद्ध भए एक वाक्यका लागि एक अङ्कका दरले जम्मा २ अङ्क प्रदान गर्नुहोस् :

४ शुद्धीकरण :

(क) दिइएका समूहबाट छानिएको प्रतिशुद्ध शब्दका लागि ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्नुहोस् ।

शुद्ध शब्द : (अ) (iv) सञ्चिता (आ) (i) प्रशंसा

(ख) प्रति अशुद्धि सच्चाएबापत ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्नुहोस् ।

हिजोआज बजारमा पहिलेको भन्दा सामानको मूल्य धेरै बढेको छ ।

(द्रष्टव्य : शुद्ध दिइएका शब्दलाई अशुद्ध पारेको भए पनि अङ्क घटाउनुहोस् ।)

५ शब्दवर्ग :

रेखाङ्कित शब्दको शब्दवर्ग छुट्याई शुद्धसँग लेखेमा प्रत्येकको ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्नुहोस् ।

हामी = सर्वनाम

त्यसैले =संयोजक

आफ्नो = विशेषण

कहिल्यै = क्रियायोगी

माथि = नामयोगी

बढ्दैनाँ = क्रियापद

६ शब्दनिर्माण :

दिइएको अनुच्छेदबाट उपसर्ग लागेका दुई र प्रत्यय लागेका दुई शब्द पहिचान गरी लेखेमा प्रतिशब्द ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्नुहोस् ।

➤ उपसर्ग लागेर बनेका शब्द : प्रगति, विदेश ।

➤ प्रत्यय लागेर बनेका शब्द : वर्षेनी, राष्ट्रिय

(द्रष्टव्य : दिइएको अनुच्छेदबाट यीभन्दा अरु नै सही शब्द पहिचान गरेर लेखेमा पनि अङ्क दिनुहोस्)

(ख) समास वा विग्रह गरी लेखेमा प्रति एकका लागि ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्नुहोस् ।

गहुँगोरो = गहुँ भै गोरो

दाजु र भाइ = दाजुभाइ

(द्रष्टव्य : दिइएको अनुच्छेदबाट यीभन्दा बाहेक अरु नै सही शब्द पहिचान गरेर समास वा विग्रह गरेको भए पनि अङ्क प्रदान गर्नुहोस्)

७ काल, पक्ष र भाव :

दिइएका सङ्केतका सहायताले खाली ठाउँ भरेर वाक्य पूरा गरिएका प्रत्येक शुद्ध वाक्यलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्नुहोस् ।

(क) हलिमा खातुन कम्प्युटर पढ्छे/पढ्छिन्/पढ्नुहुन्छ ।

(ख) दोर्जे लामा चौरी पाल्थ्यो/पाल्थे/पाल्नुहुन्थ्यो ।

(ग) तिमीहरू आज नै घर जाओ ।

(घ) रेखा र माधव दुवै घर आउलान् । आउंछन् होला ।

८ वाक्य परिवर्तन :

कोष्ठकमा सङ्केतका सहायताले वाक्य परिवर्तन गरिएका शुद्ध वाक्यलाई १ अङ्कका दरले अङ्क प्रदान गर्नुहोस् ।

(क) आफू त घरमै पढिन्छ । (कर्मवाच्य)

(ख) गाउँमा मोटर गुड्छ अनि म सहर जान्छु । (संयुक्त वाक्य)

(अरु तरिकाले पनि बनाइने)

(ग) आमा साथीहरूलाई खाजा खुवाउनु हुन्छ (अन्य प्रेरक कर्ता थपेर पनि प्रेरणार्थक वाक्य बनाउन सकिने ।)

(घ) भरिलाल दनुवार मिहिनेत गर्दैन । (अकरण)

९ सामान्य भविष्यत् कालका क्रियापदको प्रयोग गरी तीन (३) वाक्यमा आफूले गर्ने कुनै कामको वर्णन गरेको शुद्ध वाक्यका लागि प्रति वाक्य १ अङ्कका दरले ३ अङ्क प्रदान गर्नुहोस् ।

१० बोध र प्रश्नोत्तर (दृष्टांश) :

दिइएको अनुच्छेदमा आधारित भई सोधिएका प्रश्नको निम्नानुसार मूल्याङ्कन गरी प्रति सही उत्तरलाई १ अङ्कका दरले जम्मा ५ अङ्क दिनुहोस् ।

(क) प्रतिस्पर्धा = कर्म कारक

लागि = चतुर्थी विभक्ति

(ख) सरल, संयुक्त र मिश्र वाक्यको भावअनुसार सही उत्तर दिएमा १ अङ्कका दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।

(ग) विपरीतार्थी अर्थ :

आवश्यक = अनावश्यक

सम्भव = असम्भव

विपरीतार्थी शब्दलाई सही ढङ्गले वाक्यमा प्रयोग गरेमा ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्नुहोस् ।

(घ) अनुच्छेदको भाव अनुसार (घ) प्रश्नको सही उत्तर दिएमा १ अङ्कका दरले अङ्क दिनुहोस् ।

(ङ) अनुच्छेदको भाव अनुसार (ङ) प्रश्नको सही उत्तर दिएमा १ अङ्कका दरले अङ्क दिनुहोस् ।

११ बोध प्रश्नोत्तर (अदृष्टांश)

दिइएको गद्यांशमा व्यक्त विचारका भावनाभन्दा बाहिर नगई दिइएको स्पष्ट, सरल र छोटो (एक वा दुई वाक्य मात्र) उत्तरका लागि प्रत्येक उत्तरलाई १ अङ्कका दरले जम्मा ५ अङ्क दिनुहोस् । सामान्य अशुद्धि भएमा स्वविवेक प्रयोग गर्नुहोस् ।)

१२ बुँदा टिपोट र सारांश :

दिइएको गद्यांशको मुख्य मुख्य कुरा समेटी टिपोट गरिएका चार ओटा बुँदाका लागि ०.५ अङ्कका दरले २ (दुई) अङ्क र मुख्य भाव समेटी एक तृतीयांस हुने गरी शीर्षकसहित सारांश लेखेमा भाषिक शुद्धता विचार गरी ३ (तिन) अङ्क प्रदान गर्नुहोस् ।

१३ (क) जीवनी लेखन :

जीवनीको मूल्याङ्कनका लागि निम्न लिखित कुरामा ध्यान दिनुहोस् :

- (क) विषयवस्तुको संयोजन, मौलिकता र शीर्षक -१
- (ख) वाक्य गठन र प्रस्तुतीकरण -२
- (ग) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, चिह्न प्रयोग, पदसङ्गति आदि) -१

(ख) चिठी लेखन :

चिठीको मूल्याङ्कनको लागि निम्न लिखित कुरामा ध्यान दिनुहोस् :

- (क) प्रस्तुति (सम्बोधन, संस्थाको नाम, विषय, मिति, नाम र ठेगाना र खामको नमुना)-१
- (ख) सम्बन्धित विषय वस्तुको संयोजन, पुष्ट्याइँ, भाषा शैली तथा मौलिकता-२
- (ग) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, चिह्न, प्रयोग, पदसङ्गति) -१

१४ सप्रसङ्ग व्याख्या :

सप्रसङ्ग व्याख्याको मूल्याङ्कनका लागि निम्न लिखित कुरामा ध्यान दिनुहोस् :

- (क) सप्रसङ्ग (लेखकको नाम, पाठको शीर्षक, विधा र पाठगत सन्दर्भ)-१
- (ख) व्याख्या (विषयबोध र मौलिक प्रस्तुति) शैली र मौलिकता -२
- (ग) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, चिह्न प्रयोग र पदसङ्गति) -१

(क) सन्तुष्टि (कविता) :

- भरतराज पन्तद्वारा रचना गरिएको सन्तुष्टि शीर्षकको कविता पाठबाट निकालिएको अंश
- भौतिक सम्पत्तिप्रति ज्यादै मोह राख्नु ठिक नभएको
- तिन हातको जमिन चिहान खन्न काफी भएको र भुपडी घामपानी छल्लन पर्याप्त भएको पुष्टि
- तेरो र मेरोको अहम्मा फस्न नहुने
- जति नै जमिन, घरखेत जोडे पनि ती सबै मामुली भएकोले वैराग्य सुख नै जीवन सन्तुष्टिको आधार भएको पुष्टि ।

(ख) हाम्रो संस्कृति (निबन्ध)

- सम्पादकहरूद्वारा लेखिएको हाम्रो संस्कृति शीर्षकको निबन्ध पाठबाट लिइएको अंश
- संस्कृति कुनै पनि जातिको पहिचान राख्ने मूल आधार भएको
- संस्कृति परम्परागत हुने भए पनि यो परिवर्तनशील हुने
- परम्परागत संस्कृतिका पुराना रूढिग्रस्त कुप्रथा, संस्कृतिलाई सबैले त्याग्नु पर्ने
- समय, वैज्ञानिकता र समाज सापेक्षरूपमा संस्कृति भित्रका विकृतिलाई हटाई परिवर्तन ल्याउनु नै सांस्कृतिक मान्यतालाई जगेर्ना गर्नु रहेको ।

१५ पाठगत सन्दर्भमा आधारित प्रश्नोत्तर :

पाठगत सन्दर्भमा आधारित प्रश्नोत्तर मूल्याङ्कन गर्दा निम्न लिखित कुरामा ध्यान दिनुहोस् :

- (क) विषयवस्तुको ज्ञान -१

(ख) प्रस्तुति र मौलिकता-२

(ग) भाषिक शुद्धता -१

(क) (अ)

- युद्धपछि सबैमा खुसी र शान्ति छाएको
- बाँदर सेना, रामचन्द्र सबै आनन्दले निदाएका
- सुग्रीव र हनुमान पनि धवाँर धवाँर घुरेर निदाएका
- विभीषण निद्रा नलागी कोल्टे फर्कदै गरेका
- टाढा कतै कुकुर भुकेको आवाज सुनिएको
- लक्ष्मण जागा रहेको
- युद्ध पछिको शान्तिको आभाष रहेको ।

(क) (आ)

- आफ्नो दाजु रावण मारिएकोमा विभीषणलाई पीडा भएको
- समाजले के भन्लान् भन्ने कुराले चिन्ता लागेको
- आफ्नो दाजु मारिएकोमा चिन्ताले निद्रा लाग्न नसकी भररात जागा भएका
- लक्ष्मण वनवासदेखि नै नसुतेका
- लामो सङ्घर्षपछिको सफलताले व्याकुल बनेकाले निद्रा नलाग्ने
- दाजु, बाँदर सेना, सुग्रीव, हनुमान सबैको रक्षा गर्नु कर्तव्य भएकोले जागा भएका
- विजय पछि पनि कुनै अनिष्ट हुन सक्ने भयले सुत्न नसकेका ।

(ख) (अ)

- नेपालमै बसेर कुनै पनि महान कार्य गर्न सकिने प्रेरणा र दृष्टान्त बनेका
- सादा जीवन र उच्च विचार राख्नुपर्ने
- निस्वार्थ भावले मानव सेवामा लाग्नुपर्ने
- धैर्य, साहस, दृढ इच्छाशक्ति र सङ्घर्षले मानिस सफल हुन्छ भन्ने सबैलाई प्रेरणा दिएका ।

(ख) (आ)

- आफ्नै देशमा बसेर कुनै पनि राम्रा काम गर्न सकिने
- निःस्वार्थ सेवाका भावले मानव सेवामा समर्पित हुन सके सफल भइने
- सफलताका आदर्शका स्रोत बनेका

(ग) (अ)

- साहित्यकार पारीजातद्वारा रचित कविता
- सडक धुलाम्मे, हिलाम्मे र खाल्डा खुल्डी भएकोले भुर भएको
- बाढीमा डुबने, पहिरोले पुरिने र ढुङ्गा माटोले ढाकिएकोले भुर भएको
- सडकमा दुर्घटना भई त्रासद मृत्यु निम्तिएकोले सडक भुर भएको ।

(ग) (आ)

- साहित्यकार पारिजातद्वारा रचित कविता
- पैदल यात्रु, बसमा सवार यात्रुद्वारा सधैं सडकलाई गाली गर्ने गरिएकोमा सडकको गुनासो रहेको

- सडक विग्रानु र दुर्घटना बढनुमा आफू दोषी नभई सडक बनाउने ठेकेदार, इञ्जिनियर, सरकार आदि नै बढी जवाफदेही रहेको
- आफू भुर, रददी र खत्तम हुनुमा आफू निर्दोष रहेको सडकको गुनासो ।

१६ तार्किक शिल्प :

यस प्रश्नको उत्तर मूल्याङ्कनका लागि निम्न लिखित कुरामा ध्यान दिनुहोस् :

- (क) पाठगत सन्दर्भ र विषयवस्तु बोध-१
- (ख) सिर्जनात्मकता/कल्पनाशीलता तथा तार्किकता -२
- (ग) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, वाक्य गठन, चिह्न प्रयोग, पदसङ्गति -१

१७ लामो उत्तर :

सन्दर्भमा आधारित लामो उत्तरको मूल्याङ्कनमा निम्न लिखित कुरामा ध्यान दिनुहोस् :

- (क) परिचय (रचनाकार, विधा, विषयप्रवेश-१
- (ख) विषयवस्तुको ज्ञान-३
- (ग) शैली र मौलिकता -२
- (घ) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, वाक्यगठन, चिह्न प्रयोग, पदसङ्गति)

(क) (अ) जयभुँडी (निबन्ध)

- भैरव अर्यालको सामान्य परिचय
- ढुङ्गेयुगदेखि आजसम्म मान्छेले खानलाई अनेक कर्महरू गर्दै आएको
- पृथ्वीका प्रत्येक कुना र छेउमा बाँभो नराखी अन्न फलाएको
- बाँच्च र खानाका लागि मान्छेले एक अर्कासँग द्वन्द्व गर्न पुगेको
- आपसमा टकराव भएको, साना ठुला सबै भुँडीपूजाका लागि क्रान्ति गर्नुपर्ने
- समान पद्धति सोचेर माक्सले समाजवादको सिद्धान्त प्रतिपादन गरेको
- समानताका लागि सबै एक भई अगाडि बढनुपर्ने ।

(ख) (अ) प्रत्यागमन (कथा)

- गुरुप्रसाद मैनालीको परिचय
- पारिवारिक जिम्मेवारीलाई सबै सदस्यले समान रूपमा हल गर्नुपर्ने
- दाजुभाइ विवाह पछि आपसमा छुट्टिभिन्न हुन खोज्ने
- अभिभावकले आफूलाई लगाएको गुन नसम्भन्ने प्रवृत्ति बढ्दै गएको
- श्रीमतीको मात्र एकतर्फि कुरा सुनेर दाजु भाइ आपसमा भगडा गर्न पुग्ने
- पारिवारिक सहयोग र गुन भुल्लाले पारिवारिक जिम्मेवारीमा आँच आउनु ।

१८ निबन्ध लेखन :

निबन्धको मूल्याङ्कन गर्दा निम्न लिखित कुरामा ध्यान दिनुहोस् :

- (क) शीर्षक परिचय, विषय प्रवेश-१
- (ख) विषयवस्तुको ज्ञान-३
- (ग) प्रस्तुतीकरण (संयोजन, क्रमबद्धता तथा मौलिकता) -२
- (घ) निष्कर्ष -१
- (ङ) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, वाक्य गठन, चिह्न प्रयोग, पदसङ्गति -१